

RECENZE KNIHY

PRIMÁRNÍ PROGRESIVNÍ AFÁZIE

Zuzana Konůpková^{1, 2}

Zuzana Konůpková

Hned v úvodu je třeba vyslovit velké poděkování prof. Zsoltu Cséfalvayovi a doc. Robertu Rusinovi za tento autorský počin. Jednoznačně jde o publikaci, která naší odborné veřejnosti dosud chyběla.

Rozsah publikace, její jasné členění do tří základních kapitol a přehlednost, se kterou je zpracována, zajišťují dostupnost aktuálních poznatků k dané problematice pro širokou škálu praktiků v oboru. Jak v úvodu autoři uvádějí, kniha je koncipována jako „prakticky zaměřená klinická příručka pro lékaře i nelékařské odborníky, kteří se v rámci své praxe setkávají s pacienty s primární progresivní afázií“, a tento účel beze zbytku naplňuje.

Obecně lze říct, že problematika primárně progresivních afázií (dále i PPA) si v poslední dekádě v odborných kruzích získává více prostoru a je tomu tak dobře – bezpochyby je to i díky nasazení autorů recenzované publikace.

První část je věnována popisu klinických syndromů. Drobný historický exkurs do vývoje začlenění progredujících poruch řeči do širšího kontextu neurodegenerativních onemocnění hned z počátku jasně vymezuje otázku terminologickou. Není opomenut popis možných kognitivních deficitů (jejich stručný výčet snad nebude

pro odborníky matoucí ve smyslu jejich manifestace jako podmínky pro stanovení diagnózy), ale maximum prostoru je věnováno charakteristice klinických symptomů a diagnostickým kritériím pro jednotlivé varianty primárně progresivní afázie. Tyto jsou pak nejen velmi přehledně a jasně zpracovány v tabulce, ale i srozumitelně popsány. Tady si, po konzultaci s autory, dovoluji dovysvětlit pojem „znalost předmětů“, který by snad mohl působit nejednoznačně. Jde skutečně o sémantickou znalost objektu a ukotvení pojmu hodnotitelné neverbálními sémantickými testy (např. v publikaci popsány testy *Arizona Semantic Test* nebo *Pyramid and Palm Trees Test* či *Kissing and Dancing Test*).

Bezpochyby by bylo možné uvažovat hlouběji např. nad popisem spontánního diskurzu u osob se sémantickou variantou PPA nebo nad rozdílem mezi poruchami porozumění vlivem komplexity vs. délky produkované věty a nepochybuji o tom, že to nejen autoři, ale i ti, pro které je problematika primárně progresivních afázií aktuální, činí. A je třeba znovu upozornit, že účelem publikace je zpřístupnit téma praktikům – a tomu musí být rozsah uzpůsoben.

Kapitola „Diagnostika postižení řeči u PPA“ popisuje (opět) velmi přehledně nejen výčet jednotlivých oblastí, na které je třeba pamatovat, ale i přehled použitelných diagnostických materiálů. Za přínosný považuji zejména popis specifického screeningu PPA *Sydney Language Battery*, jakkoli pochopitelně není použitelný v našem jazykovém prostředí. Jednak se upozorním na tento diagnostický nástroj pootvírají dveře k jeho případné adaptaci, jednak ale jeho popisem získáváme i představu o souvislostech a dopadech jednotlivých dílčích deficitů a jejich roli ve stanovení typu PPA.

V poslední kapitole „Logopedická terapie PPA“ se čtenářům dostává velmi praktických a konkrétních návodů. Nepochybuji o tom, že jasná struktura ve smyslu porozumění diagnostickým závěrům, stanovení terapeutických priorit i postupů k jejich dosažení je základem dobré terapie, zároveň ale považuji za klíčové neopomenout, že terapie bude efektivní pouze v případě, že bude individualizovaná. Platí to ve všech oblastech našeho krásného oboru a v této velmi specifické dvojnásob. Nutno ale mít na druhou stranu na paměti začínající kolegy nebo kolegy, pro které není afázie denním chlebem, tam jasné a strukturované postupy bezpochyby mají své nezastupitelné místo. S cílem praktické příručky autoři opět nemohli postupovat jinak.

Terapie u lidí s PPA není, a z povahy věci nemůže být, postavena na měření efektivity použitých postupů ve smyslu zlepšení, jak jsme tomu uvyklí u naprosté většiny naší klientely. Z tohoto úhlu pohledu je pak třeba pamatovat na dopad přímé stimulace (ve smyslu např. nácviku pojmenování) na udržitelnost pojmu v aktivním lexikonu a na dopad téhož na psychický komfort z důvodu selhávání. Chápu, že hlubší rozbor je – jak už bylo několikrát zmíněno – nad rámec předmětné publikace, považuji ale za velmi podstatné uvést, že provázení člověka s primární progresivní afázií na nás jako terapeuty klade podstatně větší nároky ve smyslu kontextu a dopadu narušené komunikační schopnosti a učí nás vnímat víc než jednotlivé fatické funkce. Funkcionálně orientovaná terapie je pojem skloňovaný v těch nejširších souvislostech.

Závěrem je třeba zdůraznit, aby to snad v dílčích úvahách nezapadlo: kniha je bezpochyby nemalým přínosem a skvělým praktickým průvodcem.

Literatura

CSÉFALVAY, Z., RUSINA, R., 2023. *Primární progresivní afázie: diagnóza a logopedická terapie*. Praha: Maxdorf Jesenius. ISBN 978-80-7345-749-5.

¹Mgr. Zuzana Konůpková, Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, Foniatrikářská klinika VFN a 1. LF UK, Žitná 24, 120 00 Praha, Česká republika. E-mail: z.konupkova@seznam.cz.

²Klub afasie, z. s., Branská 360, 198 00 Praha, Česká republika. <https://www.klubafasie.com>.